

נאוה דקל ורות קרק

חינוך, לאומיות ומגדר ביומנה של המחנכת מנוחה רדובילצקי, 1911 - 1912

"מה אני? – בעצמי לא אדע! – פרי הספקות – פרי הגלות. יהודיה אני- אוהבת עמי? כן, נכונה לעבוד בעדו? – בלי גבול או בגבולים? – קשה השאלה, או קשות השאלות". מנוחה רדובילצקי, (1896-1942), עלתה לארץ- ישראל בעלייה השנייה והתחילה את עבודתה כמחנכת במעון לבנות של חברת "העזרה" הגרמנית בירושלים. היומן שכתבה בין השנים 1911-1912 חושף בפנינו את האופן שבו גיבשה את זהותה כאישה וכמחנכת ציונית ואת עמדותיה החינוכיות. כתב היד של היומן נמצא בארכיון של עיריית ירושלים. ההרצאה מהווה חלק ממחקר של כתבי היד של זוג המחנכים דוד אבישר ומנוחה רדובילצקי – אבישר.

ככלל יומנים לא זכו להתעניינות מחקרית נרחבת כמו אוטוביוגרפיות; אולם חוקרים העוסקים בניית יומנים כמקור היסטורי מציינים את היותם כלי להכרה ולעיבוד של העצמי, שבדומה לכתובת אוטוביוגרפיות מכוננים זהות נרטיבית.

יומנים נכתבו פעמים רבות בתקופות סוערות שהשפיעו ואף ערערו את זהות הכותבים. מעבר להיותו דרך לשחרור ממצוקות ועומסים פנימיים, כתיבת יומן נתפסת כמסייעת בהבנה ובאינטגרציה בין החלקים השונים של העצמי וביצירת סדר חשיבתי. היבט משמעותי נוסף הוא העובדה שביומן באים לידי ביטוי החיים הפרטיים והציבוריים והמתח בין הערכים החברתיים לפנימיים של הכותב/ת.

בשנים שבהן כתבה את היומן הייתה מנוחה רדובילצקי צעירה בראשית דרכה. היומן היווה עבורה אמצעי ללמוד את תפקידה וזהותה בעולם תרבותי חדש. הוא משקף את חיפושי הדרך והשאפה להגשמה עצמית שהיו לה כאישה וכמחנכת בחברה החדשה בארץ-ישראל. רדובילצקי מעלה ביומן גם דילמות חינוכיות שעלו מתוך עבודתה במעון, מספרת על האירועים שהתרחשו ומנתחת את התגובות שלה. ההרצאה תתמקד באופן שבו משתקפים ביומן ההתלבטויות והשאלות שהיו לה ביחס לזהותה כאישה וכמחנכת בארץ-ישראל וביחס לזהות הבנות שחינכה, ותעמוד על חשיבותו של היומן כמקור היסטורי משמעותי.

ביבליוגרפיה:

- גולדברג, עמוס, טראומה בגוף ראשון: כתיבת יומנים בתקופת השואה, דביר ואוניברסיטת בן-גוריון בנגב, 2012, פרקים א,ב.
- ברלוביץ, יפה (עורכת), ציפור פצועה: דורה באדר – יומן 1933-1937, בני ברק, 2011, אחרית דבר.

- לובין, אורלי, אשה קוראת אשה, הוצאת הספרים של אוניברסיטת חיפה, חיפה תשס"ג 2003.

ד"ר נאוה דקל, מכון כרם לחינוך הומניסטי יהודי, המכללה האקדמית לחינוך דוד ילין,
il.ac.huji.mail@dekel.nava

רות קרק, האוניברסיטה העברית